

KERKBLAD

Jaargang 29 - nummer 4
vrijdag 18 februari 2022
editie Drachten

G eandewei

Bijstand van Jezus biedt
troost en perspectief

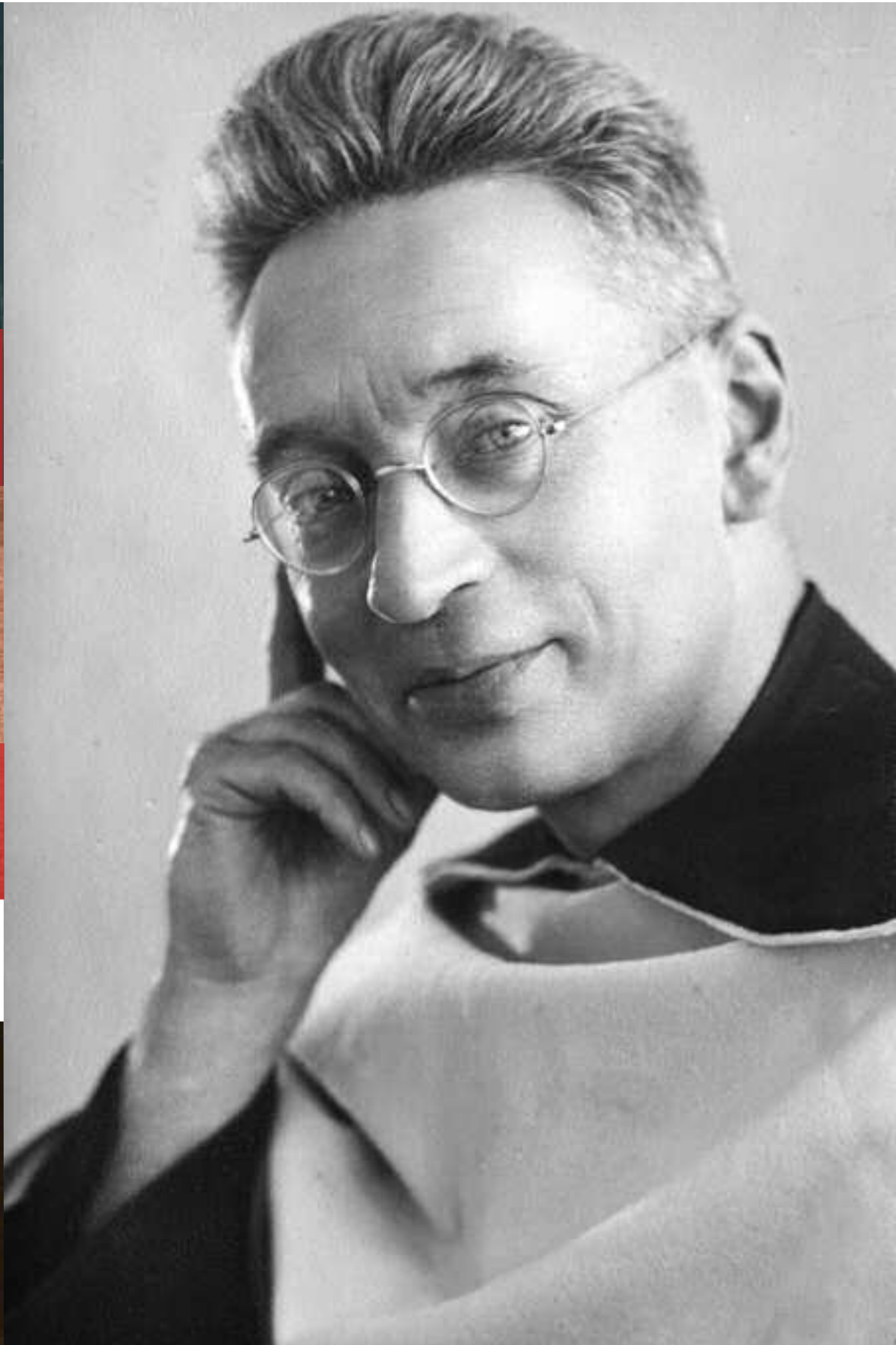
Bemoediging
voor ambtsdragers

Protestantse
Kerk

Geloofsgetuige
Martin Bucer

Titus Brandsma en de oecumene

Column Maarten Keijzer

Letterlijk gebeurd?

Botsing van geloof en wetenschap is van alle tijden. In de huidige coronatijd zien we dat sterk: veel mensen geloven via sociale media in complottheorieën ('want ik heb gelezen dat...') in plaats van de wetenschap.

Binnen het christelijk geloof vindt die botsing ook plaats. Is alles in de Bijbel letterlijk gebeurd? Dan moet er wel heel veel uitgelegd worden!

Eerder noemde ik het inmiddels voor velen behoorlijk onbegrijpelijke taalgebruik binnen en rond de kerk. Heel wat Nederlanders zijn mede daardoor moeilijk bereikbaar voor de kerken. Maar er is nog een oorzaak, aangestipt in een ingezonden stuk van *Trouw* van 8 december jl. Ik citeer: 'De kerk, die eeuwenlang de opstandings- en exodusverhalen als Bijbelse geschiedschrijving (dus letterlijk zo gebeurd, MK) heeft verkondigd in plaats van als poëtische weergave van onze levensvragen, is daar zelf debet aan.'

Waarom? Aan de grote leegloop die al enkele decennia plaatsvindt.

Daar valt natuurlijk wel wat op af te dingen. Er zijn echt wel andere oorzaken. Individualisme bijvoorbeeld. Het vinden van andere vormen van zingeving. Biedt de kerk die zingeving nog? Voor mij wel, ja, al is de invulling daarvan in de loop der jaren behoorlijk veranderd. Dat was niet zo gelopen als die Bijbelse geschiedschrijving overheersend was gebleven in de plaatsen waar ik de afgelopen decennia kerkte.

Er zijn genoeg predikanten die nog steeds preken zoals honderd jaar geleden. Maar er zijn er ook, die de Bijbelse verhalen in hun context plaatsen en - belangrijk! - uitleggen wat ze voor ons anno 2022 te betekenen hebben. Dat is wel lastig, want bij dat soort preken moet je opletten. Die o zo gemakkelijke clichés vol zekerheden hoor je daar weinig. Maar je krijgt er een hoop voor terug.

De leegloop stopt daarbij niet: er zijn zoals gezegd meer oorzaken. Maar het zou goed zijn als er meer van die preken gehouden werden. Dan valt die botsing wel wat mee.

Maarten Keijzer was leraar Nederlands

Meditatie Houd moed!

'Geloof is de zekerheid dat alles waarop we hopen werkelijkheid wordt, het overtuigt ons van de waarheid van wat we niet zien.' (Hebreeën 11:1, NBV21) *door ds. Inge de Rouwe*

Iemand vertelde mij dat hij een fan was van de zanger Typhoon en geraakt was door een uitspraak. Tijdens een uitzending van *Zomergasten* vertelde de zanger wat het geloof voor hem betekende. Hij zei: 'Geloof is de zekerheid dat de hoop werkelijkheid wordt en de overtuiging van het bestaan van iets wat je niet ziet.' Degene die dit hoorde kwam tot de ontdekking dat Typhoon dit niet zelf bedacht had, maar dat Paulus dit had geschreven in Hebreeën 11:1. „Het staat gewoon in de Bijbel”, zei hij verbaasd.

Paulus zegt dit op grond van de ervaringen van de mannen en vrouwen die ons zijn voorgedaan. Nu is onze generatie aan de beurt om vanuit dat geloof te leven en uit te delen.

Verder kijken

In deze periode van onzekerheid hebben we meer dan ooit nodig dat we verder kijken dan de waarheid die we nu zien. We kunnen elkaar er aan blijven herinneren dat God onze situatie kent en ons een ander perspectief biedt. De Bijbel gaat misschien wel minder open bij veel mensen, terwijl de verhalen eigenlijk steeds meer betekenis krijgen. Want elke getuige uit de Bijbel vertelt over dorre periodes, over moeilijkheden, over tegenstand, over wachten op betere tijden. Wij konden ons daar misschien weinig bij voorstellen toen het ons goed ging, maar nu gaan hun woorden leven.

Paulus wil het de lezers van de Hebreeën brief zo graag duidelijk maken: God heeft door de eeuwen heen zijn plan bekend gemaakt door onze voorouders en profeten. Hij noemt allemaal personen op die daar iets van hebben

ervaren. Door hun hoop te vestigen op Gods beloftes kregen ze de moed en de kracht om hun weg te vervolgen. Hij roept zijn lezers op om hun aandacht gericht te houden op Jezus Messias, de beloofde redder van de wereld: *Juist omdat Hij op de proef werd gesteld en het lijden volbracht heeft, kan Hij ieder de beproefd wordt bijstaan.* (Hebreeën 2:18).

Troost én perspectief

De bijstand van Jezus Christus kan een troost zijn in moeilijke persoonlijke omstandigheden. Maar de hoop van het geloof reikt verder dan dat. Het biedt ook een perspectief op de toekomst van onze wereld. Een tegengeluid, tegen alle sombere voorspellingen in. Dat perspectief geeft ons de moed en de energie om daarnaar te handelen, daarover te spreken, daar zelf door gemotiveerd te blijven.

Ik sluit af met de woorden uit een Oosters-orthodox gebed, dat je dagelijks kunt bidden, juist als je zelf de woorden even niet hebt:

Eer aan de Vader, de Zoon en de Heilige Geest
Nu en altijd en in de eeuwen der eeuwen,
amen.

*Heer, geef mij de kracht om de vermoeienissen
Van de komende dag te dragen
En alles wat er ook mag gebeuren
Bestuur mijn wil
En leer mij te bidden, te geloven, te hopen,
Te verdragen, te vergeven en lief te hebben,
Amen*

*ds. Inge de Rouwe is predikant
van de Kurioskerk, Huizum-West*

Leesrooster

Week 8, 20 t/m 26 februari

zondag	Lucas 6:27-38
maandag	Lucas 6:39-49
dinsdag	Lucas 7:1-10
woensdag	Lucas 7:11-17
donderdag	Amos 1:1-10
vrijdag	Amos 1:11-2:5
zaterdag	Amos 2:6-16

Week 9, 27 februari t/m 5 maart

zondag	Amos 3:1-8
maandag	Amos 3:9-4:3
dinsdag	Amos 4:4-13
woensdag	Amos 5:1-9
donderdag	Johannes 11:1-27
vrijdag	Johannes 11:28-44
zaterdag	Johannes 11:45-57

Geandewei Kerkblad voor de Protestantse Kerk in Fryslân

Hoofdredacteur: Arjen Bakker
Romptastrjitte 15, 9036 PK Menaam

Advertenties: J. Hoogenboom
T. (050) 4091204
E: info@hoogenboom-communicatie.nl

Kopij voor het algemene deel:
Uiterlijk 15 dagen voor verschijnen
naar redactie@geandewei.nl
Dit adres is **niet** voor abonnementen
en bezorgklachten, kijk hiervoor bij de
rubriek van uw eigen kerkelijke gemeente

Vormgeving, druk, post- en digitale abonnementen:
Dekker Creatieve Media en Druk,
Hortensiastraat 10, 8922 HD Leeuwarden
E: administratie@geandewei.nl

Kijk voor meer informatie op www.geandewei.nl

De heiligverklaring van Titus Brandsma Zelfs een protestant wordt geroerd

De spanning loopt op. Misschien is de heiligverklaring van Titus Brandsma al aangekondigd als u dit artikel leest. Of anders is het bericht uit Rome aanstaande. Wie met priesters of andere betrokken Rooms-Katholieke broeders of zusters praat merkt dat het gesprek zomaar bij Titus uitkomt. Zelfs een protestant wordt geroerd door de voelbare vreugde na jaren van zorg over de toestand in de kerk.

door ds. Herman F. de Vries

Heiligverklaring

Laten we maar eerst even stilstaan bij de traditie en het ritueel van heiligverklaringen. In de Reformatie is er soms een sfeer ontstaan om hier schamper over te doen of het gebruik zelfs volledig af te wijzen. Ik hecht eraan om het juist positief te benaderen.

Allereerst omdat objectief gezien de heiligverklaringen wel bewezen hebben dat hier zegen op kan rusten. Ze hebben miljoenen getroost, geholpen, en ook dichtbij het Woord en de kerk gebracht en gehouden.

Daarnaast vind ik het nog niet zo vreemd dat mensen heilig verklaard worden. In de Reformatie geloven wij dat alleen God heilig kan verklaren, en niet een mens, zelfs niet een paus. Maar of die tegenstelling echt bestaat of gemaakt moet worden?

Ook in de Reformatie klinkt in de klassieke liturgie op zondag eerst het gebed van schuldbelijdenis, waarna de voorganger de genadeverklaring uitsprekt de aanwezige zondaren. De gemeente wordt geheiligd in Christus, heilig verklaard dus. De mens mag daarna de kerkdienst verlaten als gezegend en geheiligd kind van God. Dat geeft en doet God dus, maar wordt wel gezegd door degene die hiervoor de volmacht ontving en het ambt draagt, de mens op de preekstoel of achter de liturgietafel.

Nu besef ik ook wel dat wat Rome doet wat anders ligt, maar het is ook weer niet van geheel andere orde. Betekenissen liggen soms dicht bij elkaar dan mensen ervan maken. Beter is om open te staan voor de bedoelingen en gebruiken van de ander. Zo kom je in de kerk in het algemeen verder, en ook in de oecumene, dan door zonder goede doordenking het oordeel over de ander al uit te spreken. Zouden we dan niet dezelfde fout maken als wij soms de paus ondoordacht willen toeschrijven? Want het oordeel is toch niet aan de mens, maar alleen aan God!?

Wonderen

De heiligverklaring komt vanuit Rome, na de erkenning van een wonder op voorspraak van de heilige verricht. Wonderen zijn ook protestanten gelukkig niet vreemd. Vele getuigenissen werden en worden gedeeld over gebedsverhoringen. Wij danken de hemel voor wat verkregen werd. Zelfs dagelijks. Vreemd is het dus niet dat Rome wonderen erkent.

De wonderen worden van God ontvangen, en/of via engelen en heiligen om Gods troon. In de hemel is de wolk van getuigen en heiligen veel groter dan wij er soms van maken. Wij geloven in de 'gemeenschap der heiligen' op aarde én in de hemel, en die vormen samen het Lichaam waarvan Christus het Hoofd is. De heiligen in de hemel, die deel zijn van dat Lichaam, werken voor ons. Zo wordt het ook in de Reformatie geleerd en door

Rome heel even zichtbaar gemaakt, bijvoorbeeld door de getuigenis van het wonder op voorspraak van de heilige.

Voorspraak verwijst naar de macht van de Drieënige God. Dichtbij de troon van God ontvangen de engelen en heiligen wat nodig is om als hemels leger Gods kinderen op aarde bij te kunnen staan. In de Reformatie wordt ook geloofd dat de engelen en heiligen rusten, maar dus ook arbeiden. Zij zingen en loven immers de ganse dag; maar is ons zingen niet ook een bidden en daardoor een arbeiden!? Daadwerkelijk ervaren wij Gods ingrijpen, medewerking en bijstand op aarde.

Kruisweg in Dokkum

Na de heiligverklaring zal in Nederland onmiddellijk actie worden ondernomen. De hoofdrol is voor Den Bosch. In dat bisdom heeft Titus Brandsma het laatst gewerkt, vóór zijn gevangenneming en dood in het concentratiekamp Dachau op 26 juli 1942. Maar ook in Fryslân komen er vieringen, bijvoorbeeld een oecumenische in Bolsward, vlakbij Oegklooster waar Titus op 23 februari 1881 geboren werd.

In Dokkum kennen wij de Bonifatiuskapel met -park en kruisweg. In dat park staat ook het beeld van Titus Brandsma. In het park is op initiatief van Titus een kruisweg geplaatst: veertien afbeeldingen waarin - en waardoor - het lijden van Jezus Christus te aanschouwen en zelfs te ervaren is. Titus heeft hier indertijd zelf teksten bij geschreven.

Dit jaar komen er nieuwe teksten die de pelgrim kan gebruiken tijdens zijn wandeling langs de veertien staties. Middels een boekje of audiotour kan de kruisweg vanaf komend voorjaar worden bewandeld, hopelijk vele

jaren lang. Ook deze nieuwe kruisweg is oecumenisch voorbereid.

Oecumene

Al een paar keer is het woord oecumene gevallen, of is gewezen op het overbruggen van mogelijke tegenstellingen in en tussen de kerken. Titus Brandsma heeft zich in zijn leven ook ingezet voor de oecumene. Een interessant artikel hierover is geschreven door Peter Nissen, emeritus hoogleraar te Nijmegen, in het onlangs verschenen boek *Titus Brandsma, van held tot heilige* (uitg. Adveniat). Vanaf een oecumenische studieclub tot aan wezenlijke oecumenische contacten gedurende zijn gevangenschap is Titus in zijn leven en lijden een oecumenische weg gegaan. Op deze vreugdevolle weg - en tegelijk een kruisweg van zorg en lijden - vond Titus wijsheid, kracht, liefde en zegen. Een zegen die zich uitstrekt tot na zijn dood in Dachau. Een zegen die wij nog steeds via Titus mogen ontvangen om allemaal in deze tijd - als geheiligde gelovigen - te blijven strijden en werken voor eenheid in dezelfde Heer.

Zien wij in elkaar kinderen van dezelfde Vader? Dat is de vraag die elke Rooms-Katholieke en ook protestant voor zichzelf mag beantwoorden. Als het een 'nee' is, dan is er nog innerlijk werk te verzetten. De hoop en het verlangen, en ook ons gebed is, dat elke gelovige tot een 'ja' wordt omgevormd, langs de kruisweg van Jezus, die tenslotte daar uitkomt waar allen één zijn in het verrezen Lichaam van de Zoon. Na het lijden zal het Pasen kunnen zijn. In de hemel zal geen scheiding meer zijn. Niets kan ons daar meer scheiden van de universele en volmaakte liefde van God voor al Zijn kinderen.

Het beeld van Titus Brandsma - gemaakt door Natasja Bennink - in het Bonifatiuspark in Dokkum. Het is ook een geestelijk portret van een mens die direct verwijst naar zijn God. De armen uitgestrekt om de medemens te helpen, de ogen als van een man van Smarten. foto: bonifatiuskapel.nl

Byldspraak - Willem Wilstra

Tabor

Psalm 89:5

'De himel is fan Jo en de ierde is jo domein.
Jo ha fan al wat waard de fûneminten lein.
Jo hawwe troch jo wurd de wrâld yn wêzen roppen.
Fan Hermon en de Tabor klinkt de lof nei boppen.
Jo hawwe noard en súd behelle yn jo plannen
en bouwe har in hûs, Hear, mei jo eigen hannen.'

Gerben Brouwer en Cor Waringa

It is al wat jierren ferlyn, dat wy in rûnreis troch Israel makken. Earst by de kust lâns nei it noarden en by Haïfa waard ús koers east, op nei Tiberias. Rjochts fan ús lei de Flakte fan Jisreël, wolbekend fan de fjochterijen fan ûnder oaren kening Saul. Wy kamen ek troch Nazaret mei in protte rein. Dus net folle fan sjoen. Yn it leaflike lânskip fan Galilea seagen wy oan 'e rjochterkant de 'berch'

Tabor, 588 meter heech, besongen yn psalm 89.

Mar ek kenne wy it ferhaal oer de ferhearliking fan Jezus op dy berch. Yn Mattéus 17 wiene de learlingen Petrus, Jakobus en Johannes tsjûge fan dat barren wêrby't Jezus prate mei Mozes en Elia. De learlingen krigen ek in boadskip mei: 'Dit is myn Soan, harkje nei Him'. Sa hiene wy hiel wat te bepraten sa ûnderweis yn 'e auto.

Nijkleaster

Bouw klooster Westerhûs is begonnen

De bouw van het nieuwe klooster Westerhûs bij Hilaard is begonnen. Vanaf begin 2023 zullen op de volledig verbouwde boerderij vijf kloosterlingen wonen en zijn er negen kamers beschikbaar voor gasten.

Westerhûs ligt op ongeveer een kilometer afstand van Jorwert, thuisbasis van pioniersplek Nijkleaster, de initiatiefnemer van het nieuwe klooster. De vervallen boerderij is uitgekleeft tot op de gebinten, de oude ligboxstal is gesloopt en het dak met asbest gesaneerd. Tenslotte is het erf schoongemaakt, zodat niets meer in de weg staat om met de opbouw te beginnen.

Behalve de genoemde woningen en gastenverblijven komen er een professionele keuken in, een eetzaal, een woonkamer, kantoren en een stiltekapel. Op 3 februari sloeg mede-initiatiefnemer Sietske Visser de eerste paal. Het klooster wil een plek zijn waar mensen

zich in alle rust kunnen terugtrekken om zich te bezinnen en op adem te komen. En tegelijk een plaats waar mensen elkaar ontmoeten in liturgie en gesprek, stilte en wandeling, plezier en recreatie. Het klooster wordt geen afgesloten geheel, maar een open erf waar de gasten en gemeenteleden welkom zijn. Volgens enkele historische bronnen heeft er in de middeleeuwen een kloostertje op Westerhûs gestaan. Die wetenschap geeft Nijkleaster motivatie om 'deze oeroude plek, deze in het landschap verloren heilige plek' te revitaliseren.

www.nijkleaster.nl

Bemoediging voor (nieuwe) ambtsdragers Gedragen en geleid

Ds. Marco Batenburg, preses van de generale synode van de Protestantse Kerk, wenst alle ambtsdragers in de gemeenten - net als Timotheüs - toewijding, volharding en verwachting.

Het is reden tot grote dankbaarheid dat telkens weer nieuwe gemeenteleden zich willen inzetten om in het ambt te dienen. Want dat is niet niets. Je stelt je voor minimaal vier jaar beschikbaar om de gemeente te dienen en dat vraagt tijd, aandacht en energie. Maar het is het waard!

Het dragen van een ambt is iets prachtigs. Veel ambtsdragers zullen de ervaring herkennen dat het werk vreugde geeft. Samenwerken als team in de kerkenraad, het contact met gemeenteleden in het pastoraat, de ambtelijke verantwoordelijkheid in erediensten, de diaconale aandacht voor mensen dichtbij en ver weg, de kerkrentmeesterlijke zorg voor het kerkgebouw – het kan veel voldoening en vreugde geven.

Goed genoeg?

Er is ook een andere kant. Ambtsdragers die al langer dienen zullen dat herkennen. Het werk in de kerkenraad kan veel vragen. Soms zijn er spanningen in de gemeente, of ook in een kerkenraad. Vragen over de toekomst van een gemeente in een situatie van krimp kunnen je diep aangrijpen. Soms kun je het gevoel hebben dat je niet genoeg doet, of het niet goed genoeg doet. Al dit soort dingen kunnen maken dat je terugschrikt wanneer je geroepen wordt voor een ambt.

Geroepen en nabij

Nu wordt aan nieuwe ambtsdragers bij hun bevestiging altijd gevraagd: 'Geloofd u dat u in uw verkiezing door deze gemeente door God zelf tot deze dienst geroepen bent?' Dat klinkt als een hoog woord, maar deze roeping zet ambtsdragers niet op een voetstuk. De hele gemeente wordt tenslotte door God geroepen om een ambt te dragen. God roept echter ook mensen voor een bijzondere dienst. En het mooie is dat Hij daarin ook belooft nabij te zijn. We gaan niet alleen, maar worden gedragen en geleid door God zelf, die mensen roept tot dienst in zijn Rijk.

Soldaat, atleet en boer

Als woord van bemoediging voor aantredende én zittende ambtsdragers moest ik denken aan een tekst waarin de apostel Paulus zich

richt tot de beginnende ambtsdrager Timotheüs. Op betrekkelijke jonge leeftijd is hij in een ingewikkelde context voorganger geworden. Soms is het Timotheüs allemaal te veel en groeit zijn roeping hem boven het hoofd. In die situatie schrijft de apostel:

Deel in het lijden als een goed soldaat van Christus Jezus. Iemand die in krijgsdienst is laat zich niet afleiden door het leven daarbuiten, want zijn bevelhebber moet tevreden over hem zijn. Een atleet wordt niet gelauwerd als hij zich niet aan de regels houdt. De boer die het zware werk doet, heeft als eerste recht op de oogst. (2 Timotheüs 2: 3-6)

De apostel gebruikt drie beelden om Timotheüs te bemoedigen: dat van een soldaat, een atleet en een boer. In ieder beeld wordt allereerst duidelijk dat het in dienst van Christus niet vanzelf gaat. Van een soldaat wordt totale toewijding en gehoorzaamheid gevraagd. Een atleet zet alles opzij om kans te maken op de hoofdprijs. En het werk van een boer gold zeker in die tijd als een lichamelijk uitputtend beroep.

Maar telkens klinkt ook de bemoediging door. Want de soldaat hoeft zich ook niet te laten afleiden – voor de andere zaken wordt gezorgd. De atleet richt zich met volharding op de prijs die wacht en de vreugde die dat geeft. En de boer weet van de oogst die komt. Hij doet zijn werk in de verwachting van vrucht. Toewijding, volharding en verwachting. Woorden om in je hart mee te dragen.

Opstandingskracht van Christus

Nog één ding. In vers 8 van 2 Timotheüs 2 schrijft de apostel: *Houd Jezus Christus in gedachten, Davids nakomeling, die uit de dood is opgewekt.*

Uitleggers gaan ervan uit dat dit de centrale zin is van dit hoofdstuk. Alleen door de opstandingskracht van Christus is het werk van Timotheüs mogelijk. Ik geloof dat dat voor ambtsdragers anno 2022 niet anders is. Laten we daarom Christus voor ogen houden. Niet alleen aan het begin van je dienst als ambtsdrager, maar telkens weer. Hij schenkt ons door Zijn Geest steeds opnieuw de toewijding, volharding en verwachting die we nodig hebben.

bron: protestantsekerk.nl

Geloofsgetuige

Martin Bucer

'In de ware theologie kent slechts diegene de zaken naar behoren, als hij er in zijn leven uitdrukking aan weet te geven

*11 november 1491, Sélestat
† 1 maart 1551, Cambridge

Martin Bucer was de uitvinder van de ouderling. In het boek *Over de juiste zielzorg* uit 1536 ontwikkelde hij de gedachte dat ambtsdragers samen met de 'herders en leraars' zorg moesten dragen voor het opzicht van de gemeente. De kerk kon niet volstaan met prediking en sacramentsbediening. Huisbezoek werd een belangrijk middel om via persoonlijk contact pastoraal aan te moedigen tot een heilig leven. Kort tevoren was de Doperse revolutie te Münster bloedig neergeslagen. Mede dankzij de discussies met radicale 'dopersen' en hun verlangen naar een zuivere kerk zocht Bucer naar een manier om de 'zichtbare kerk' vol onheilige zondaren op hoger spiritueel en moreel te krijgen zonder de vrije loop van het Evangelie in de weg te staan. Bucer was de belangrijkste reformator van de vrije rijksstad Straatsburg. De Reformatie was er net als in andere Duitse en Zwitserse steden door de plaatselijke overheid doorgevoerd. Bucer, dominicaner monnik, had tijdens zijn studie in Heidelberg in 1518 Luther ontmoet. Daarna ontheven van zijn kloostergeloften en getrouwd met een uitgetreden non werd hij in 1523 predikant in Straatsburg. Hij kreeg er al snel een leidende rol. In 1538 haalde hij Calvijn naar de Franse vluchtelingengemeente. Calvijn ging voortborduren op de opvattingen van Bucer over de liturgie, de gemeentezang en de organisatie. En zo werd de ouderling een wezenskenmerk van het protestantisme.

Bucer heeft zich jarenlang onvermoeibaar ingezet om de onderlinge verschillen tussen de reformatoren te overbruggen en de krachten te bundelen. Men lag onderling hevig overhoop over de juiste formulering van de tegenwoordigheid van Christus in het Avondmaal. De 'eenheidsmaniak' wist helder onderscheid te maken tussen hoofd- en bijzaken en deed voortdurend pogingen om de dialoog gaande te houden, ook met katholieken. Maar Bucer liep zowel bij Luther als bij Zwingli of hun volgelingen vaak tegen een muur. Bijna had de Keulse aartsbisschop Bucers ideeën doorgevoerd. Maar keizer Karel V won steeds meer macht in zijn rijk. Onder zijn druk werd Bucer in 1549 verbannen. Hij werd nog professor in Cambridge. Zijn adviezen zetten een stempel op het *Book of Common Prayer*, het liturgieboek van de Engelse kerk.

Minder mooi was zijn *Judenratschlag* uit 1538, een pleidooi voor discriminerende maatregelen tegen Joden. Het zou nu tuchtwaardig zijn. *Harmen Jansen*

Diversen

Nije Fryske Passy 'In frjemding yn Jeruzalem' in première

Dichter Eppie Dam en componist Gerben van der Veen hebben een nieuwe Frie-stalige passie geschreven: *In frjemding yn Jeruzalem*. Het is een avondvullend

werk waarin het verhaal van de kruisiging van Jezus wordt verwoord en verklankt zoals we dat ook van de passies van Bach kennen. Dit verhaal gaat echter verder met het verhaal van de Emmaüsgangers. Het werk gaat op 8 april in première in de Meinardstsjerke van Minnertsga, om 20.00 uur. Op 9 april om dezelfde tijd is er een opvoering in het Koepeltheater in Leeuwarden en op 10 april om 15.00 uur in de R-K Kerk in Heerenveen. De uitvoerenden zijn Hortus Vocalis, een ad hoc instrumentaal ensemble en diverse solisten, alles o.l.v. Gerben van der Veen. Kaarten via collegiumvocalefryslan.nl, tot 1 maart voor 22 euro, daarna 26 euro, aan de zaal 30 euro.

Bloemschikkers gezocht voor Tiny Church op de Floriade

Van 14 april tot en met 19 oktober is in Almere de wereldduurbouwtoonstelling Floriade. De kerken van Almere zijn daar aanwezig met de Tiny Church

(foto). Daar komt iedere week een symbolisch bloemstuk te staan en de Werkgroep Symbolisch Bloemwerk Floriade zoekt nog creatieve mensen die dat één of meerdere keren willen verzorgen. De werkgroep zorgt voor een handreiking met suggesties voor compositie, passende thema's en materiaalgebruik. Het moet daarbij het liefst gaan om natuurlijke materialen die in uw eigen omgeving te vinden zijn. Iedere bloemschikker moet ook een uitleg op A4-formaat verzorgen, zodat bezoekers van de Tiny Church de gedachte achter het werk kunnen meekrijgen. Wie het bloemstuk komt verzorgen en plaatsen krijgt als tegenprestatie gratis toegang tot de Floriade. Wel ziet de werkgroep het liefst dat de kosten van de schikking door uzelf of uw gemeente gedragen worden. Als dat niet kan, denkt de werkgroep graag mee. Voor vragen is Peter van Asselt van de werkgroep beschikbaar: asseltvanp@hotmail.com. Aanmelden kan bij Frans Danenberg van Stichting Kerk op de Floriade: f_t_jdanenberg@hotmail.com

'Kom verder!' (2)

De Doorbraak en de Partij van

Er was nog een penibele kwestie in de ambtsperiode van ds. De Jonge in Workum: nadat hij op catechisatie met de jongens over de Doorbraak gesproken had. 'Een beweging die de verzuilde politiek met haar voorspelbare zetelverdeling fundamenteel wilde veranderen: het geloof diende niet langer de basis te vormen van een partij.'

door dr. Jan Dirk Wassenaar

Karl Barth had betoogd dat christelijke politiek niet bestond en dat een christen zijn christelijkheid moest uitdragen binnen een sociale of een liberale partij. Dat Barth in de eerste plaats theoloog was en bleef en in de tweede plaats het socialisme aanhing wilden zijn tegenstanders niet erkennen, was aan het eind van de catechisatie ds. De Jonges conclusie geweest. 'Tot de volgende week!'

Hij had zijn uiterste best gedaan er geen wervend verhaal van te maken gezien het ontvlambare karakter van het onderwerp. Maar niet alle catechisanten hadden even genuanceerd verslag gedaan thuis. De reactie was buiten proportie.

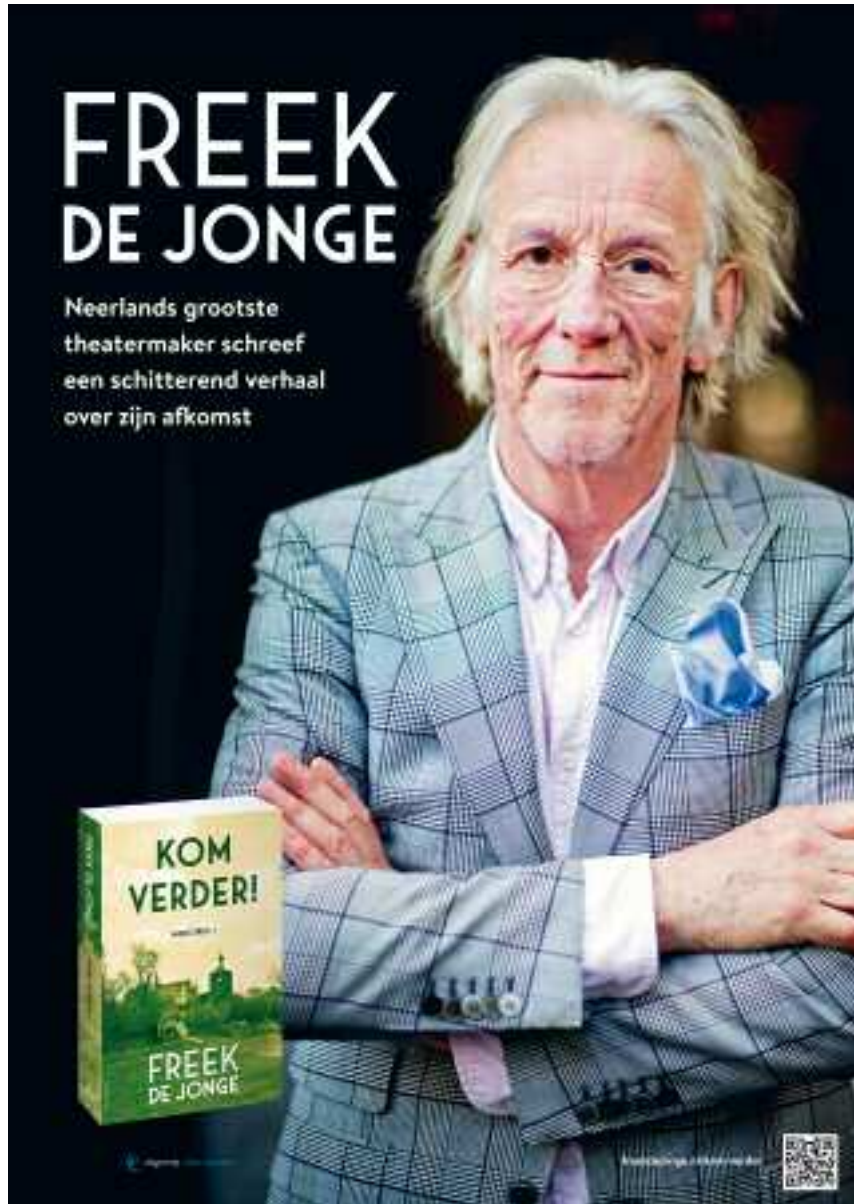
Men had zich in een kerkenraadsvergadering in alle gemoede afgevraagd of iemand die sympathie koesterde voor de Partij van de Arbeid zichzelf wel christen mocht noemen. En dat ging dan over hem.

In 1946, bij de eerste naoorlogse Tweede Kamerverkiezingen, waren zijn twijfel en de als verplichting ervaren trouw nog zo groot ge-

weest dat hij Christelijk-Historisch had gestemd. Maar in maart 1948, toen de Partij van de Arbeid onder leiding van Willem Drees zich voorstander van de onafhankelijkheid van Indonesië toonde, had hij van harte op die partij gestemd. Helaas was Drees, tot teleurstelling van veel 'slapjanussen', zoals pacifisten toen te boek stonden, er niet in geslaagd de overdracht gewelddoos te laten verlopen. Het werd een ingewikkeld verhaal. Wat het niet was. Het land was niet van ons, geef het terug.'

De correspondentie met een Indiëganger

Vanaf begin augustus 1947 heeft ds. De Jonge een onregelmatige briefwisseling met zijn gemeentelid Hylke van der Gaast, die als militair in Indonesië verbleef, onderhouden. 'Hylke had zich erg aangeslagen getoond na de gevechten eind juli op Oost-Java waaraan hij had moeten deelnemen. Nota bene minis-

De kerk van It Heidenskip

ter-president Drees had gepoogd de acties te rechtvaardigen met de woorden 'dat die soldaten er niet voor niets zaten.' (...) De dienstplichtige, net twintig geworden, had moeite het geweer te richten op mensen die hij niet als vijand beschouwde. De strijd was erop gericht om de uitbuiting veilig te stellen. Twee soldaten uit zijn peloton waren gesneuveld. De aalmoezenier had gesproken over het offer dat ze met hun leven voor het vaderland hadden gebracht. Onverdraaglijk. Aan de ene kant voelde Hylke zich als vaderlander verplicht de Nederlandse belangen te verdedigen, maar anderzijds kon de jonge soldaat in de geest van Jezus Christus geen gehoor geven aan bevelen die mensenlevens kostten. Ook al waren het moslims. Hij [ds. De Jonge] had Hylke teruggeschreven bovenal God trouw te zijn wanneer het geweten daarom vroeg.

Roddelen en wegkijken

Op zijn fietstochten door de stad merkte hij dat er over hem geroddeld werd en dat mensen wegkeken als hij voorbijreed. Hij kon niet nalaten bij het groeten de hoed iets dieper voor ze af te nemen. Op een uitvoering van Crescendo werd hem in de pauze de les gelezen: dat hij respect moest tonen voor de offers die gebracht werden, of hij wel wist hoe wreed de Indische vijand was, die ook genadeloos optrad tegen de eigen bevolking, die vaak zelf aan het leger

van de kolonisator om bescherming had gevraagd.

Hij had de profeet Hosea geciteerd: 'Want liefde wil Ik, geen offers; met God vertrouwd zijn is meer waard dan enig offer.' Het geweten lust geen zoete broodjes.

Het overlijden van een tweeling

In *Kom verder!* komen niet alleen kerkelijke zaken aan de orde, ook tal van gebeurtenissen uit de kring van gezin en familie passeren de revue. Ik noem een voorbeeld. Op enig moment werd in het gezin De Jonge een jongetje geboren. De dienstdoende dokter zei tegen vader De Jonge: 'De eerste is een jongetje. Gefeliciteerd! (...) De tweede komt er vrij snel achteraan.' Er kwam dus een tweeling ter wereld. Vader en moeder De Jonge kregen het toen over de naam van het tweede kind, ook een jongetje. Moeder De Jonge opperde 'Frans Jan Hendrik'.

'Het leek haar wel logisch haar beide broers te vernoemen. Hij [vader De Jonge] had er moeite mee om die twee 'landverraders' [de een was propagandist voor de NSB geweest, de ander was in dienst van de Wehrmacht geweest] zoveel eer te gunnen. Landverraders vond ze haar broers niet, ze waren immers niet veroordeeld. Ze waren dom geweest. Het was belangrijk dat die jongens, zoals ze haar broers bleef samenvatten, weer zo snel mogelijk met een schone lei konden beginnen.'

De tweeling van het echtpaar De Jonge heeft maar kort geleefd. Freek vertelt over de voorbereiding van de rouwdienst door zijn vader. Onder meer wat ik over 'een uiterst moeilijke dag' in het leven van ds. De Jonge heb geciteerd (zie *Geandewei* 3)

...als vader uit de Bijbel leest

De Hervormde Gemeente te Workum was ten tijde van ds. De Jonge verbonden met de hervormde gemeenschap in It Heidenskip, waar de predikant 's zondags altijd om 13.30 uur dienst had. Freek ging dan vaak met zijn vader mee. Hij schreef daarover ooit het lied 'Vaders stem'. Ik citeer de laatste strofe.

*Jongetje op zondagmiddag
in de ban van vaders stem
dat niets begrijpt maar heel goed luistert
of hij zacht klinkt of met klem
jongetje op zondagmiddag
dat niets begrijpt van de Heilige Geest
maar weet dat die stem op zijn mooist klinkt
als vader uit de Bijbel leest*

N.a.v. Freek de Jonge, *Kom verder! Memoires 1; Atlas Contact, 2021; 334 p.; 22,99 euro*

dr. Jan Dirk Wassenaar is een vaste medewerker van *Geandewei*

VOLGENDE KEER in G eandewei

